

# Jinghpaw Htungking The Makam Masham

By : Pungga Ja Li

Jinghpaw ni a htung hking masa hte makam masham masa lahkawng hpe sum roi laika hku ga baw langai hpra ka na shatsam ai hkrum nngai, raitimung kamsham ai lam kaw na, htung hking ningli pru wa ai rai nna, makam masham hte htunghking, san san, garan nga ai daw hpe shawng chye ra na ga ai. Shing rai gara hku gayau nga ai ngu ai hpe, ga shadawn hku nna kapik kapawk rai shawng myit yu ga.

Jinghpaw ni a makam masham hta Karai Kasang, hpan sagya, Mahtum Mahta, Lamu Madai, Matsaw Ning Tsang, Jan, Shata ni gaw wuhpung langai sha re ai hku tsun chye ma ai "Karai Kasang e mu u law" ngu ai ga hte "muq e a chye u law" ngu ai ga gaw langai sha rai nga ai. Shinggyim masha hpe mung Karai Kasang ngu ai wa hpan da sai nga nna kam ai. Shinggyim masha ni law htam mayat maya wa na matu, lahta e madun ai ni hta na, Mu di shayi, Mahtum Kaw Tsalat, Jan Ma Hpraw Nga, Madai Ma Ja nga, ni hpe la nna mayat maya wa ai re nga nna kam ai.

Shing rai Karai Kasang gaw mayu rai nna, shinggyim masha gaw, Dama rai nga ai. Dai raitim Karai Kasang hte shinggyim masha gaw, shan hkau rai nna, Kani Katsa ang ai hku tsun mayu ai n rai, Karai Kasang e hpan da ai. Karai Kasang jaw ai Num hte mayat maya wa ai majaw Karai Kasang gaw npawt shinggyim masha a Madu ngu mayu ai hku rai nga ai. Dai rai nna mayu hpe shut yang, htum mat chye ai. Hkungga ra ai, mayu a ga madat mara ra ai, hkungran poi shani mayu ni hpe shat shawng jaw ra ai, mayu ni hpe san san tawn da nna, jaw ra ai hkungga ra ai ngu ai htung hking gaw Karai Kasang masha hta grau ai ngu ai makam masham kaw na pru wa ai rai nga ai.

Mayu ni a sharung shakau kungdawn ni gaw Dauma ni a matu Ningpawt Ninghpang hku nna masha a matu ahkyak htum hkaili naili, di sumla, ban hka wan, hpun palawng, n htu, n ri ni rai nga ai. Dauma ni a hpuja hpage gaw, dai hkai nmai ni hkai nna lu la ai, nbaw nnyeng, tsa chyar, nri, nhtu hte lu tam ai shan nga hte kaga shanhte jaw ai kung dawn ni hte lu tam la ai arung arai ni hte bai n htang chyeju dum hkungga ai lam sha rai nga ai.

Shing rai Jinghpaw ni a mayu ni hpe hpu jaw hpu ya ai lam gaw Karai Kasang hpe chyeju dum alu jaw ai lachyum sha pru ai. Dai hta kaga, mayu muq ni e Dauma gasang wa hpe jahku lam lam galu ai ri yan jahku hpe kye chyum kye pau n byin ai sha ndi nhten ai ri pali shit shangun nga ai. Dai pali hpe hpa rai shit shangun ai lachyum kaga hpa nnga ai. Dauma gaw mayu a ga madat ra ai, mayu ni tsun ai hpe Dauma galaw ra ai. Dai hte maren shinggyim masha gaw Karai Kasang a ga madat ra ai. Karai Kasang a ga hpe ga san n htang san ai lam nnga ai sha awm dawm tsep kawp madat ra ai ngu ai lachyum sha nga nga ai. Mayu ni a matu baw ai shat lit ni n mai shut ai, tsawm htap ra ai ngu ai htung hking gaw "Shinggyim masha gaw Karai Kasang a matu bungli galaw ai shaloi, tsawm htap ra ai, manu dan ra ai, ngu ai makam masham kaw na pru wa ai htunghking rai nga ai.

Karai Kasang hpe gaw lama ma jaw yang jaw jau ai lam raitimung, chye chyang ai hkin jawng ni chye shaga ai dumsa ni hpe tingnang a malai, shatsawm galaw, shaga shangun ai makam masham kaw na, mayu hpe shaga yang, kasa jang htung hte shaga ra ai ngu ai htung pru wa sai. Karai Kasang kaw sit sa ai shaloi mung chyeju dum kumhpa yu ngwi nsen hte shakawn nna sit sa ra ai ngu ai makam masham kaw na, mayu ni kaw sa yang hpuja hte tsun shaga ai htung pru wa ai.

Dai hte maren la pu gaw matse labye, tsadan a ali a ma rai nna Karai Kasang a hpung shingkang gaw lapu a atsam hpe dang kau lu ai ngu kam ai makam masham kaw na Num, raw ma Ja koi hpe la ai shani, lapu sama hpe n ra, ai rai nna, Karai Kasang a kasha Hpan Wa Ningsang Chye Wa Ningchyang hpe dai daw ai shani, shi a shadai daw lup da ai kaw na tu wa ai kumba hte, shatsai jasan la lu ai ngu ai makam masham a majaw num n nam shalai yang kumba ning, hpang hku shalai ai htung hking hpuru wa sai.

Kaga langai mi gaw shawng e tsun lai wa sai hte maren Hpan Sagya, Lamu Madai, Matsaw ning tsang ni yawng hpe Karai Kasang a wuhpung hku masat nna kam ai lam nga ai raitim Jinghpaw ga hta dai ni yawng hpe Jinat ngu nna tsun ai. Shing rai nat ngu nna shamying ai hta, n kaja ai wa ngu mayu ai n re sha, teng sha nga nga nna n mu lu ai ngu ai pali myen ga kaw na rai nga ai. English ga hta mung Spirit ngu nna mu lu ai, n kaja ai Nat hpe Evil Spirit, kaja ai Nat hpe Spirit, Chyoi pra ai Nat hpe Holy Spirit nga ai. Chyum Laika hta Chyoipra ai Wenyi nga nna rawng nga ai.

Chyoipra ai Wenyi gaw Karai Kasang re nga nna mung rawng nga ai. Jinghpaw ni mung Chyoipra ai Wenyi madang hpe n mu tam ai raitimung kaja ai Wenyi ni hpe ji nat ngu shamying nna jawjau nga ai. Dai Ji Nat ni hpe gaw shinggyim masha ni hku nna manawt ding sawt chying bau shup sheng yu ngwi mahku ni hte shagrau sha-ah ra ai ngu kam ma ai. Dai rai nna, Ji Nat ni a Uma hpung dim Madai Nat hpe jawjau ai shani hpe Manau shani ngu nna shamying ai. Dai makam masham kaw na htunghking Manau pru wa sai.

Bai nna dai Hpan Sagya ni hte shinggyim masha ni gaw hkrang bung sat lawat nga ai ngu nna kam ai shanhte mung shinggyim masha hte maren na hte madat lu ai myi hte mada mu mai ai, lagaw hte hkawm ai, n'gup hte sha ai ngu nna kam ai a majaw nat hpe n'gup hte shaga dumsa ai htung pru wa ai. Shanhte sa dung na nat ra, hkungri lakang galaw ya ai htung pru wa ai re, shanhte sa lu na dinghking nat nhtawt nat htunglan shanhte sa sha na shan ni hpe shadu jahkut tawk makai ai ni gaw Karai Kasang hte shinggyim masha gaw hkrang bung ai ngu kam ai kaw na pru wa ai htung hking ni rai nga mali ai.

Matut nna tsun ga nga yang shinggyim masha gaw Wenyi hkum hkrang lu ai ngu kam ai, dai Wenyi hkum hkrang hpe Jinghpaw ni numla ngu nna tsun ai. Hkum hkrang gaw hten mat chye ai raitim Wenyi hkum hkrang gaw htani htana hkum hkrang re. Hkum hkrang si mat ai shaloi Wenyi gaw ngam nga ai, dai Wenyi numla gaw buga kaga lu ai rai nna, shi a buga de wa mat ra ai. Dai shaloi si mat ai wa hte naw hkrung nga ai ni gaw hka mat ra ai. Shakram hkat ra ai, shakram ai shaloi poi galaw ai. Dai kaw na mang bru ai htung

hking, mangbru poi galaw ai htung lu wa ai. Dai mangbru poi a hpang jahtum lamang gaw tsu shawawn ngu ai. Wenyi numla hpe shi a buga de, matsun shawawn kau ai lamang rai nga ai.

Shing rai sumroi laika hpe hpung dim dat ginchyum mat wa ga nga yang Jinghpaw ni a htung hking hta hpa baw baw galaw ra ai hte gara gaw galaw mai ai hte, gara gaw n galaw mai ai Jinghpaw shada htung hking n hkrum ai nhkan e ningdang garu hkat chyai nga na hte moi na htung, ya na htung ngu tsun gumlang alai chyai nna yak nga na malai, Jinghpaw ni hpa baw hpe gara hku kam ai, shanhte a makam masham masa hpabaw re, shanhte a kamsham masa ni gaw, dai ni ta tut a sung shang akyu rawng nga a ni? ngu ai lam ni gaw shawng myit yu ra ai lam ni rai na re. Htunghking byin tai wa ai npawt makam masham hpe sung sung ru gawt nna, nsawk shapraw ai sha, htunghking hpe gara hku galaw na, shawng de na ni gara hku galaw ai, gara kaw na ni kaning rai galaw ai nga nna tinang mu yu, na yu sai lam ni hpe sha, anyin tsun chyai garu nga ai hte sha gaw Jinghpaw ni a htung hking manu shadan galu kaba wa na lam n hku ai, htung hking arung a rai, rai nga ai lung hpau lawng ngu ai gaw Miwa arai rai nna Miwa ga hte shamying da nga ai.

Jinghpaw ni a hpu ja lam gaw dai Miwa palawng paw pru ai hpang she byin wa ai rai a ni? n rai nga ai. Dai hku rai yang Miwa palawng hpe garai nshamying lang yang hpa baw hpe lang nna lachyum gara hku lat lang ai ngu ai hpe chye jang gaw dai ni raitimung manu naw dan ai hte Miwa wa a man e mung kaya kahpa n tai na rai nga ai.

Dai re rai nna Jinghpaw ni a htunghking hta hpabaw lang nna hpa baw galaw lai wa sai ngu ai hta, hpabaw kam nga ai ngu ai gaw grau a hkyak nga mali ai rai.

*Sara Pungga Ja LiKachin Oral TridationResearcher, Mungna Daru Shatapru*